

юридичних осіб у відносинах з публічною адміністрацією та реальною, а не паперовою сервісною складовою, яка стане основою оновленої суверенної, територіально-цілісної, правової держави.

Список літератури

Державна служба якості освіти України. Діяльність. *Офіційний веб-сайт*. URL: <https://sqe.gov.ua/diyalnist/>

Питання Державної інспекції архітектури та містобудування: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 960. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2021-%D0%BF#Text>

Про деякі заходи із забезпечення надання якісних публічних послуг: Указ Президента України від 04.09.2019 № 647/2019. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/6472019-29441>

Про затвердження Положення про Державну авіаційну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 № 520. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/520-2014-%D0%BF#Text>

Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 227. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n209>

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#n217>

Реєстр адміністративних послуг. *Міністерство економіки України*. <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=dd379529-216f-4dda-812b-6fc467b03cd3&title=RestrAdministrativnikhPoslug>

УДК 342.7 (477)

Свірський Борис,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри права,
Маріупольський державний університет
b.svirskiy@mdu.in.ua

ЗАБОРОНА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЯК ФОРМА ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

24 лютого 2022 року російська федерація розпочала повномасштабне військове вторгнення на територію України. Як наслідок цієї агресії були припинені дипломатичні відносини із країною – агресором, та оголошено про введення воєнного стану в Україні. Цей крок суттєво обмежив право на свободу вираження поглядів та діяльності політичних партій і громадських організацій в Україні.

Антидержавна та колабораціоністська діяльність заборонених в Україні політичних партій комуністичного та націонал - соціалістичного (нацистського) поглядів в умовах війни стає особливо небезпечною для збереження конституційного ладу та територіальної цілісності України.

Тому сама заборона та можливі інші превентивні заходи, це реакція країни на порушення її територіальної цілісності та спробу знищити незалежність, потрібна щоб дати політико -

правову оцінку діяльності будь-яким інституціям в тому числі політичним партіям та спрямувати меседж, що їх діяльність яка спрямовання на повалення державного ладу України не повинна мати місце в українській політиці.

На думку автора, предмет дослідження треба визначати як дієвий інституційний механізм захисту національних інтересів України на період дії воєнного стану і на деякий час після його закінчення. Це насамперед стосується можливості реалізації в повному обсязі таких конституційних прав і свобод, як гарантія права на свободу думки і слова; на вільне вираження своїх поглядів і переконань; право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації; задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [1].

Разом з тим, Конституція та відповідно до її приписів, закони України визначають межі та застереження щодо утворення (існування) і діяльності політичних партій та громадських організацій, програмні цілі або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрич її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, забороняються (ст.37).

Надалі ці конституційні положення знайшли своє відображення у Законі «Про політичні партії в Україні» де окреслений перелік заборон щодо утворення і діяльності політичних партій з урахуванням подій, що мали місце після 24 лютого 2022 року [3].

Розвиток подій, що мав місце після повномасштабного вторгнення, спонукав державу зробити сегментарні необхідні шляхи щодо захисту національної безпеки, територіальної цілісності та громадського порядку. Так 18.03.2022 року Рада національної безпеки та оборони України (РНБО) ухвалила рішення «Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій», яке було затверджене указом Президента України та призупинила на період дії воєнного стану будь - яку діяльність в Україні перелічених політичних партій [6].

Таке рішення РНБО корелюється із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» де визначено, що під час воєнного стану можуть вводитися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб у межах та обсязі, необхідних для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Разом з тим, запобіжним чинником будь-якого свавілля з боку державних установ або посадових осіб відносно спроби безпідставно призупинити діяльність об'єднання громадян є приписи ч. 1 ст. 21 цього закону яка визначила: «Заборона діяльності політичної партії здійснюється тільки в судовому порядку за адміністративним позовом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань» [4].

Необхідно зауважити, що у разі заборони судом політичної партії, яка сформувала у Верховній Раді депутатську фракцію, така депутатська фракція після набрання судовим рішенням про заборону політичної партії законної сили, оголошується головою Верховної Ради України розпущеною [5].

Судові рішення (мотиваційна частина) які прийняти судами України щодо призупинення діяльності окремих політичних партій в Україні на період воєнного стану спираються на чинне законодавство та відповідають за своєю логікою та змістом міжнародним стандартам, а також імплементовані у національне законодавство, тобто стали її складовою частиною [2].

Україна на початку 90-х років ХХ ст. вже мала юридичний прецедент щодо призупинення діяльності політичних партій. Це насамперед стосується юридичного процесу щодо заборони існування комуністичної партії України, коли 30 серпня 1991 року президія Верховної Ради України ухвалила указ про заборону діяльності комуністичної партії України [7].

Таким чином, аналізуючи зазначені обставини, що виникли у зв'язку із військовою агресією РФ проти України, держава вимушена була застосувати необхідні правові та інші санкційні механізми як одну із форм захисту територіальної цілісності та незалежності, в тому числі, оновила перелік правових підстав для заборони політичних партій, діяльність та програмні цілі яких були спрямовані на ліквідацію незалежності України; зміну конституційного ладу насильницьким шляхом; порушення суверенітету і територіальної цілісності України; підрив безпеки держави тощо.

Також можливо зробити висновок, що конституційні та законодавчі вимоги щодо призупинення (заборони) діяльності політичних партій на теренах України співзвучні з міжнародними стандартами у тому, що такі радикальні втручання у конституційні норми, які регулюють основоположні права і свободи людини і громадянина можливо застосовувати лише у виняткових випадках, тоді як в інших ситуаціях можуть і повинні бути застосовані менш суворі санкції.

Список літератури

Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ЕКПЛ) від 04.11.1950 р. (конвенція набула чинності для України 11 вересня 1997 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 30.10.2023).

Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 23. Ст. 118.

Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10. 02. 2010 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133.

Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій» : Указ Президента України від 19.03.2022 р. № 153/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153/2022#Text> (дата звернення: 30.10.2023).

Про заборону діяльності Компартії України : Указ президії Верховної Ради України від 30.08.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 44. Ст. 595 (втратив чинність відповідно до рішення Конституційного суду України від 27.12. 2001 р, як такий що не відповідає Конституції України).